

Toespraak van burgemeester Ron König

(alleen het gesproken woord geldt)

Gelegenheid: Dodenherdenking

Datum: 4 mei 2023

Beste mensen, zeer geachte heer Janicki,

4 mei. Er is zomaar weer een jaar voorbij. De Tweede Wereldoorlog is wéér een jaar langer geleden. Hij glipt uit onze gedachten als we niet oppassen. Mensen die de oorlog bewust meemaakten zijn van een generatie die opgaat in de tijd.

De impact die een oorlog heeft op individuen, op families en op de samenleving is immens. Velen die de oorlog niet hebben meegemaakt 'leven wel met oorlog'.

Zoals de familie van Gerrit Lagerwaard senior, een communistische verzetsstrijder uit Deventer. Hij werd met veertien andere Deventer verzetsstrijders gearresteerd op 25 juni 1941. Hij kwam uiteindelijk terecht in concentratiekamp Neuengamme. Vernietigingsmethodes werden op hem uitgetest. Toen hij daar te ziek voor was, werd hij vergast, zijn lichaam verbrand. Gerrit Lagerwaard werd 55 jaar oud. Zijn zoon, Gerrit Lagerwaard junior, werd op transport gesteld naar Potsdam en daar tot dwangarbeid verplicht. Bij een bombardement slaagde hij erin te vluchten. Dat was stressvol. Angst voor bombardementen en oprukkende Russen was heel reëel.

Na de oorlog bleek de impact op de familie Lagerwaard groot. Er bleven grote littekens over in het leven van oma Lagerwaard, van de kinderen, van de kleinkinderen. En zo zijn er vele Deventer families die nog steeds 'leven met oorlog'.

Veel mensen die gevochten hebben, veteranen van toen en nu, ervaren lang de gevolgen van hun inzet. Velen kampen met wat we nu kennen als een post-traumatische stressstoornis. Oorlog laat zich niet wegdrücken, oorlog vergeet je nooit.

Vandaag herdenken we niet alleen de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog in Europa en in Zuidoost-Azië. We herdenken ook de slachtoffers van oorlogssituaties en vredesoperaties waarbij Nederland betrokken was na de Tweede Wereldoorlog.

Het is onvoorstelbaar dat oorlog nog steeds bestaat. 'Nooit meer oorlog' was het motto in 1945 en de jaren erna. Er is gevochten voor onze vrijheid en zelfs nu nog blijkt het nodig om te vechten voor vrijheid, democratie en rechtsorde. Wij danken onze vrijheid aan degenen die vochten tegen de Duitse bezetter, aan de Canadezen. Op 10 April 1945 is Deventer bevrijd door eenheden van de 7^e Canadese infanteriebrigade, en eenheden die daaraan waren toegevoegd.

Een van de bevrijders was Nick Janicki. Hij was destijds ingedeeld bij het Canadian Scottish Regiment en heeft in Deventer gevochten. Bekenden van hem raakten gewond, zijn gesneuveld. Dat heeft hem getekend. De speciale band tussen Deventer en Nick is altijd gebleven. Rond de bevrijding ontmoette hij al een jongedame: Derthie uit de Lange Bisschopsstraat in Deventer. Daarna leidden zij beiden hun eigen levens. Veertig jaar later, kruisten hun wegen elkaar weer. Het leidde zelfs tot hun huwelijk in 2002, maar liefst 57 jaar na de bevrijding.

Nick Janicki is een van de laatste nog levende oorlogsveteranen van dit regiment, en een van de laatste nog in leven zijnde bevrijders van Deventer. Hij is inmiddels 99 jaar oud en hier aanwezig. Welkom terug bij ons in Deventer, mijnheer Janicki.

Wij zijn blij dat u er vandaag bij bent. En trots dat u vanmiddag de onthulling van een plaquette voor het Canadian Scottish Regiment voor uw rekening heeft genomen.

Beste mensen,

Vandaag herdenken we zowel burgers als militairen, die waar ook ter wereld, zijn omgekomen sinds het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog, in oorlogssituaties en bij vredesmissies. En we staan stil bij de Holocaust - de vervolging van miljoenen mensen door de nazi's.

Daarnaast denken wij met respect aan de mensen die tijdens de Tweede Wereldoorlog zich verzetten tegen ongelijkheid en onderdrukking. Mensen die hun eigen leven in de waagschaal stelden om anderen te helpen. Die verhalen vertellen we verder. Hoe tragisch de afloop soms ook was, ze geven ons hoop en vertrouwen in de goedheid van mensen. Ik citeer daarom: "We hebben nog zoveel met onszelf te doen, dat we aan haat tegenover onze zogenaamde vijanden niet eens toe zouden moeten komen."

Het zijn woorden van de Deventer schrijfster Etty Hillesum. Dit jaar is het 80 jaar geleden dat zij werd vermoord in Auschwitz. Treffend zijn haar woorden: "We hebben nog zoveel met onszelf te doen"... Ze wijst ons daarmee op onze verantwoordelijkheid om de samenleving te verbeteren.

Maar Etty lijkt ons ook aan te sporen: niemand is af of volmaakt. Blijf steeds proberen om een beter mens te worden!

En in de hitte van de haat, waaierte zij met haar dagboek wat koelte: Zij zette op papier: "onze zogenaamde vijanden". Daarmee laat zij ons zien dat achter het beeld van de vijand ook mensen schuil gaan. Mensen met dezelfde angst en hoop, dezelfde nachtmerries en dromen, mensen met dezelfde gevoelens van haat en vooral: mensen met dezelfde gevoelens van liefde en dezelfde behoefte aan veiligheid...

In deze gedachte schuilt de hoop op een toekomst waarin het goede overwint.

Beste Deventenaren,

We keren ieder na deze dodenherdenking terug naar ons eigen leven. In gedachten bij diegenen die de oorlog niet overleefden en met een gevoel van dankbaarheid voor diegenen die ons hebben bevrijd van een gewelddadige bezetter.

En, zo hoop ik, met een diep besef van de waarde van onze vrijheid.
